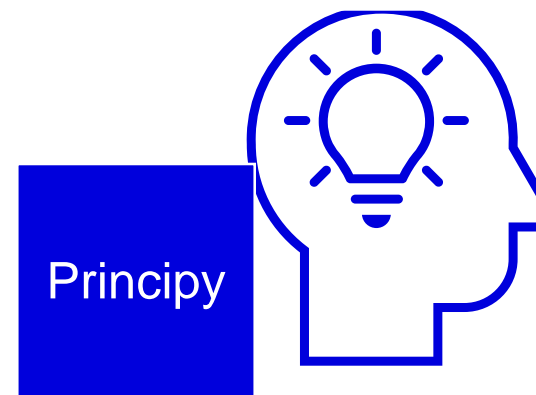
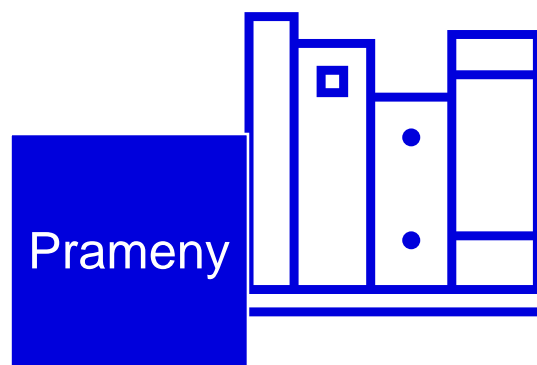
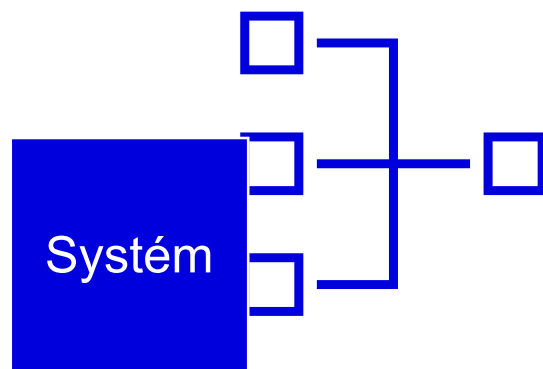
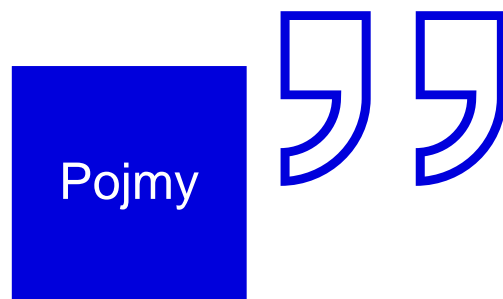


MUNI LAW

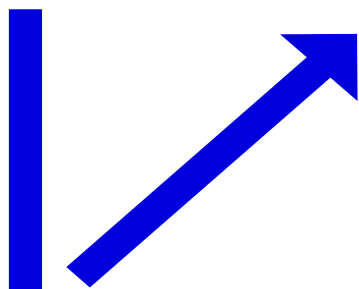
Právo životního prostředí: základní pojmy, předmět, metoda právní regulace, systém, principy, prameny

Jakub Hanák

Osnova



Závažné environmentální problémy



ČR 28 % vs. 53 %
• Klimatická změna



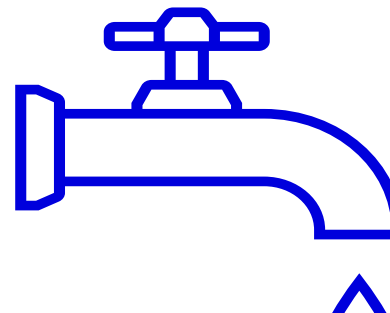
ČR 58 % vs EU 46 %
• Stoupající množství odpadů



ČR 42 % vs. EU 46 %
• Znečištěné ovzduší



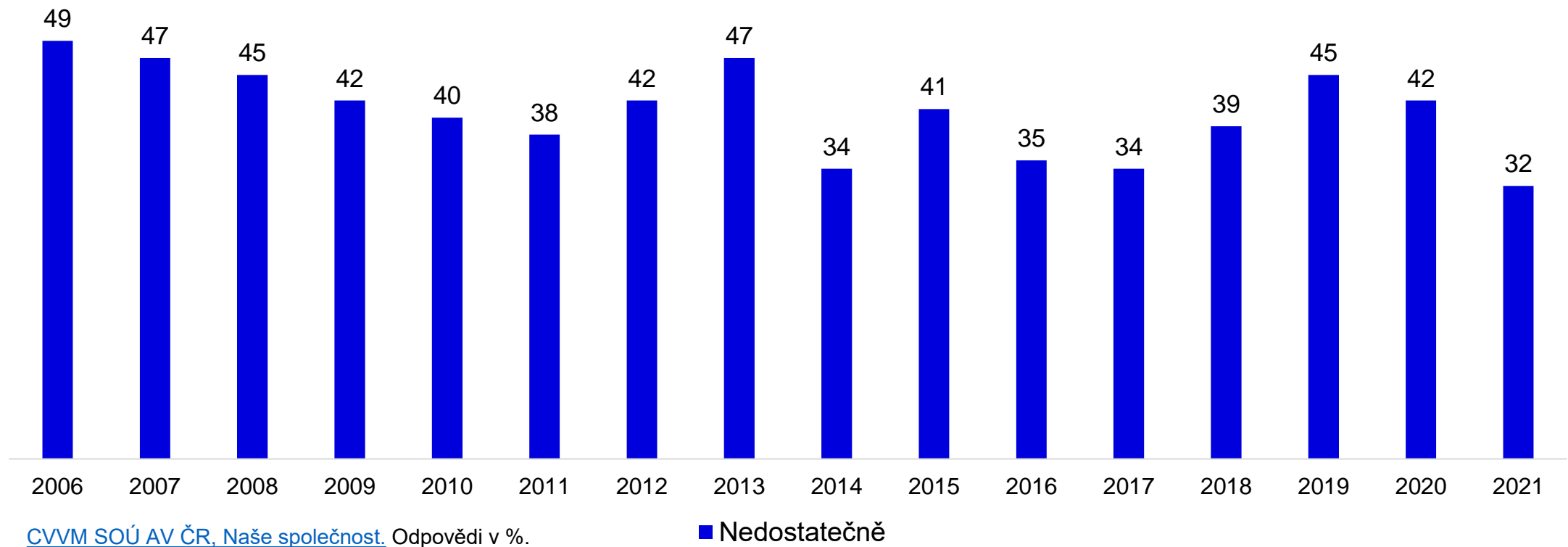
ČR 40 % vs. EU 28 %
• Časté povodně a sucho



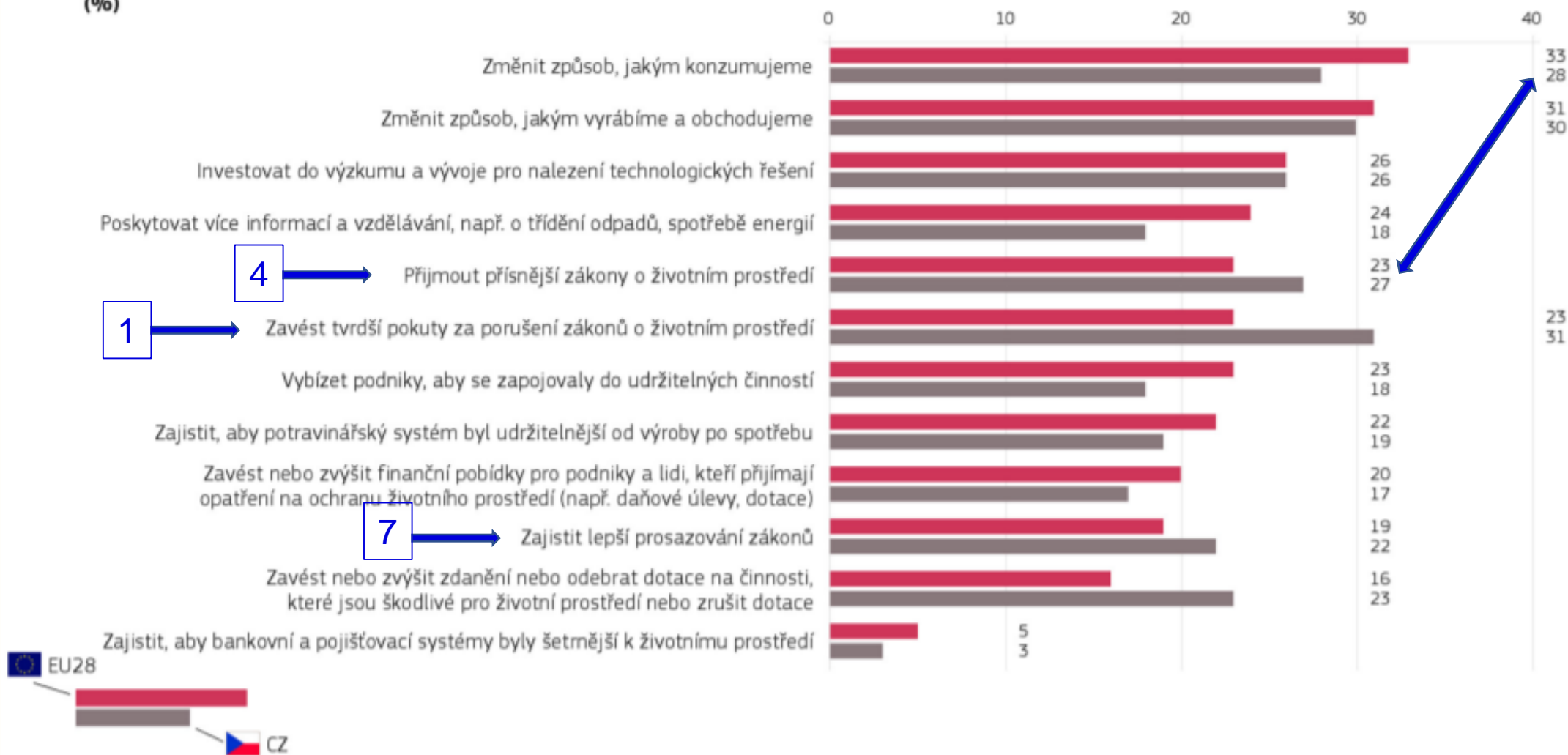
ČR 38 % vs. EU 24 %
• Nedostatek pitné vody

[Eurobarometer. Attitudes of Europeans towards the Environment. 2020.](#)

Jak se stará Česká republika o životní prostředí?



QA10 Které z následujících věcí by byly podle Vašeho názoru nejúčinnějšími způsoby, jak řešit ekologické problémy? (MAXIMÁLNĚ 3 MOŽNÉ ODPOVĚDI)
(%)



[Eurobarometer. Attitudes of Europeans towards the Environment. 2020.](#)

Právo životního prostředí

Soubor právních norem **upravujících společenské vztahy**, jejichž **objektem je životní prostředí**.



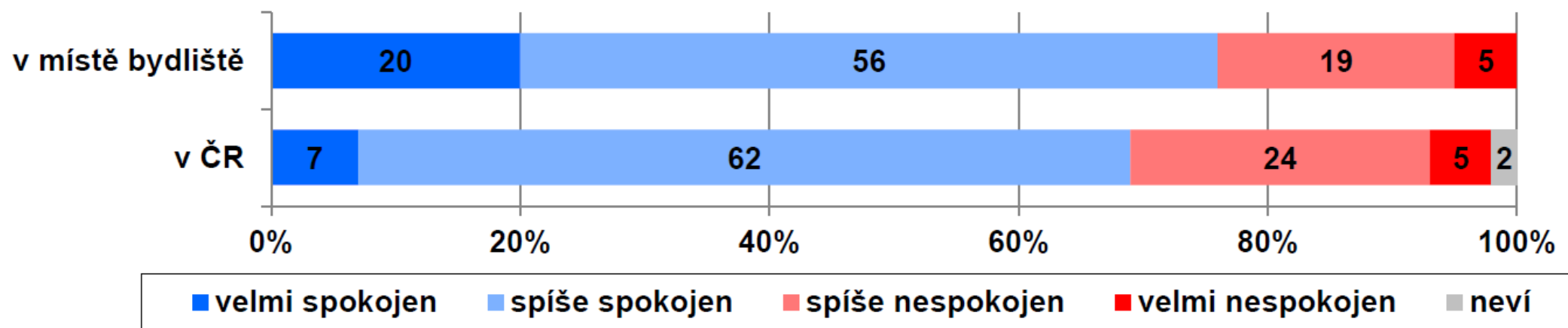
Životní prostředí

- Životním prostředím je **vše, co vytváří přirozené podmínky existence organismů** včetně člověka a je předpokladem jejich dalšího vývoje. [§ 2 zákona č. 17/1992 Sb., o životním prostředí (ZŽP)]
- Jeho složkami jsou zejména ovzduší, voda, horniny, půda, organismy, ekosystémy a energie.
- také les (§ 1 LesZ: „nenahraditelná složka životního prostředí“)
- také ochrana veřejného zdraví

Životní prostředí (2)

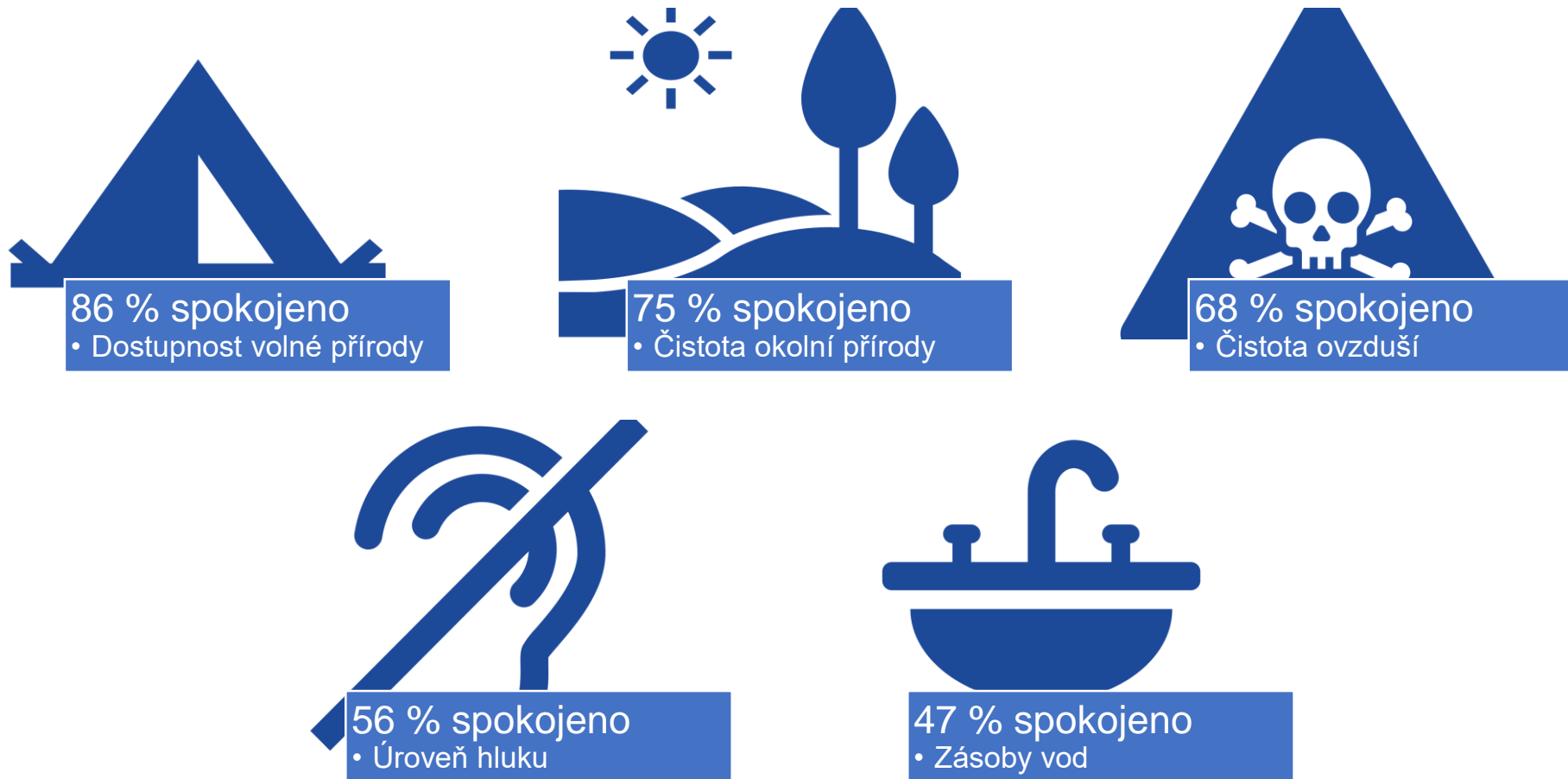
- další používané pojmy
 - **přírodní bohatství** (čl. 7 Ústavy; zvěř - § 2 MyslZ; § 4 ZOPK, § 1 ZPF)
 - **přírodní zdroje** (čl. 7 Ústavy)
 - **nerostné bohatství**
- **ovlivňováno i člověkem** → diskuze zda jsou ŽP také umělá sídla, resp. části ovlivněné člověkem
 - de lege lata: i urbanizované prostředí, kulturní památky, krajinný ráz
- **vnější** (nikoliv pracovní prostředí); **hmotné** (nikoliv nehmotné složky: mezilidské vztahy)

Graf 3: Hodnocení stavu životního prostředí v ČR a v místě bydliště (%)³



Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost 26. 6. – 11. 7. 2021, 904 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Spokojenost se stavem životního prostředí



[CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost 26. 6. – 11. 7. 2021](#), 904 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Ochrana životního prostředí

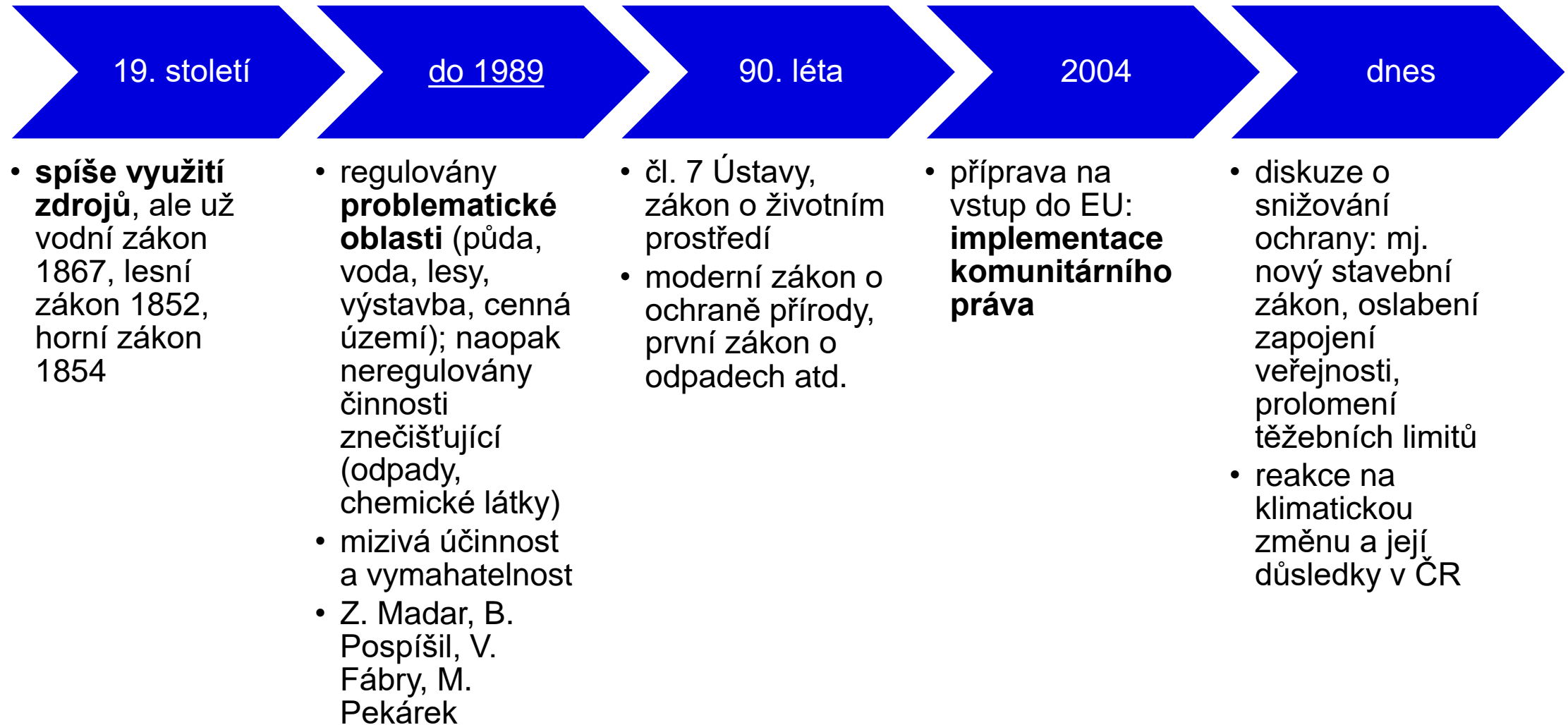
- ... zahrnuje činnosti, jimiž se **předchází** znečišťování nebo poškozování životního prostředí, nebo se toto znečišťování nebo poškozování omezuje a **odstraňuje**. Zahrnuje ochranu jeho jednotlivých složek, druhů organismů nebo konkrétních ekosystémů a jejich vzájemných vazeb, ale i ochranu životního prostředí jako celku. [§ 9 ZŽP]
- **tvorba životního prostředí**: zahrnuje i snahu o zvýšení kvality ŽP (nejen obnovu stavu před poškozením)
 - ... respektujíc právo člověka přetvářet přírodu v souladu s principem TUR [preambule ZŽP]
 - srov. též náleznost PI. ÚS 8/08 k § 68 ZOPK (zlepšování přírodního prostředí)

Právo životního prostředí

Soubor právních norem a institutů **regulujících společenské vztahy** související s péčí o životní prostředí, tj. s **ochranou a reprodukcí hmotných částí (složek) životního prostředí.**



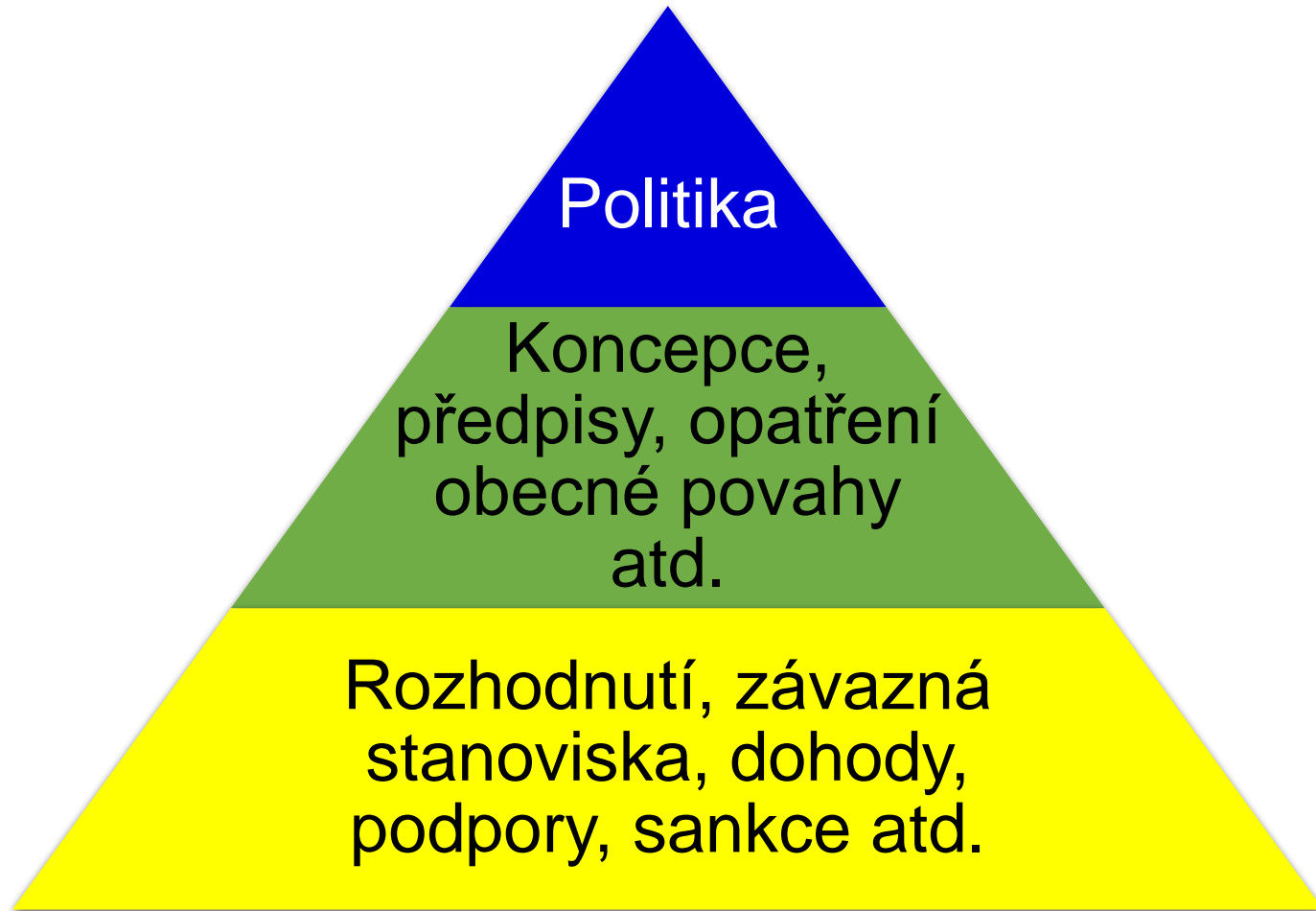
Právo životního prostředí: mezníky



Právo životního prostředí: zvláštnosti

- **proměnlivost** životního prostředí v čase (pozvolné poškozování)
- spolupůsobení různých vlivů (**komplexní problémy**)
 - stále často rezortní přístup v ČR
- věcná stránka: je nutné **respektovat přírodní zákony** a vědecké poznatky
- životní prostředí není subjektem práv + lidé jsou ovlivněni stavem životního prostředí zpravidla nepřímo
- **poměřování různých veřejných i soukromých zájmů**: politická otázka (cyklus ekopolitiky)

Nástroje: přehled



- [Česká republika 2030](#)
- [Státní politika životního prostředí](#)
- [Strategie přizpůsobení se změně klimatu v podmínkách ČR](#)
- Programová prohlášení vlády

- Územně plánovací dokumentace
- Plány odpadového hospodářství
- Chráněná ložisková území
- Záplavová území

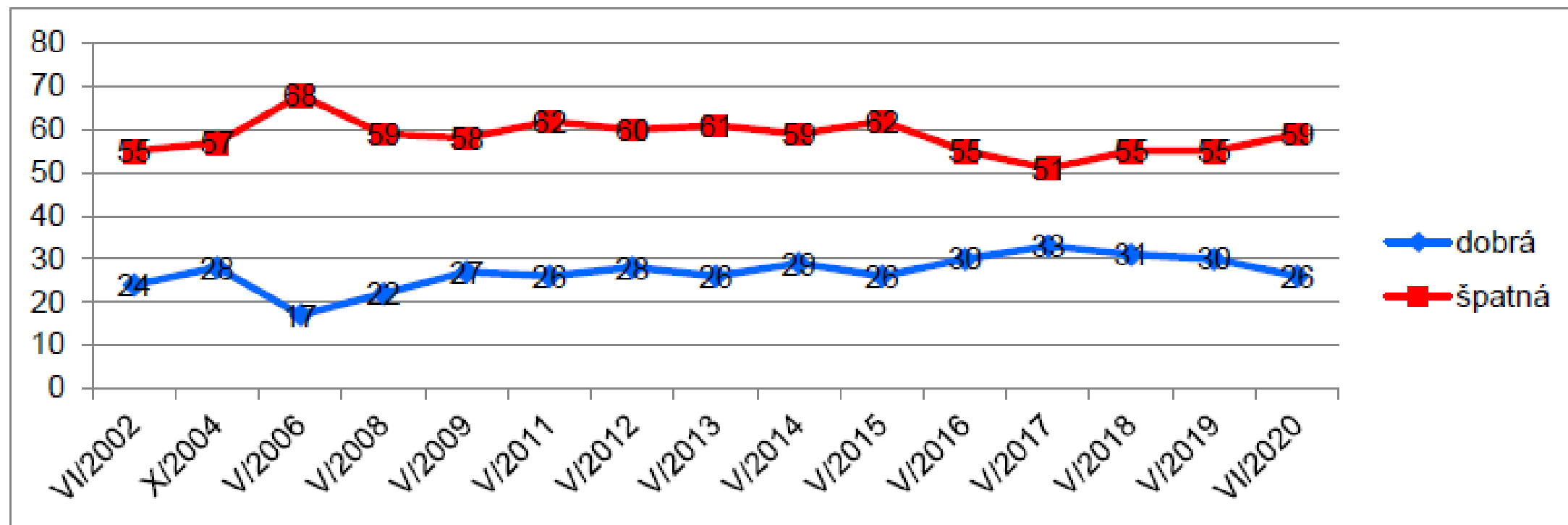
- Posouzení vlivů na životní prostředí
- Rozhodnutí o změně využití území
- Výjimky ze zákazů ve zvláště chráněných územích
- Rozhodnutí o přestupku; nápravná opatření
- Podpora na koupi nového kotle

Metoda právní regulace

- i. kombinace veřejnoprávní a soukromoprávní metody** právní regulace (převažují prvky veřejnoprávní: ochrana životního prostředí je veřejným zájmem)

- ii. nástrojový mix:** kombinuje výhody a nevýhody přímé a nepřímé regulace

Graf 5i: Hodnocení situace - přísnost zákonů na ochranu životního prostředí (%)



Pozn.: Podíly „dobrá“ a „špatná“ tvoří součty příslušných variant odpovědí „velmi“ a „spíše“.
Zdroj: CVVM SOU AV ČR, Naše společnost.

Nástroje

- a. k ovlivnění stavu životního prostředí (informace, organizace, výchova, technologie, investice)
- b. k ovlivnění chování k životnímu prostředí



Přímá regulace



Nepřímá regulace

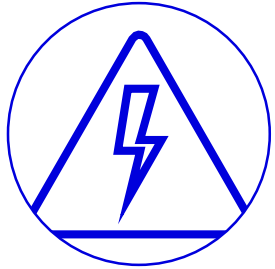


Dobrovolné nástroje



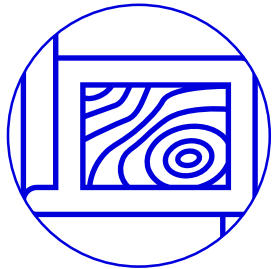
Přímé aktivity státu

Nástroje: bližší charakteristika (1)



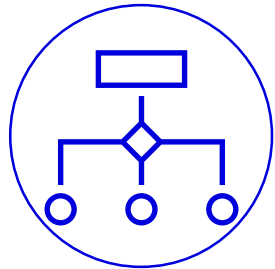
Všeobecné nástroje prevence

- průřezové; preventivně působí i ostatní nástroje
- v procesech (zejména EIA a IPPC)
- předcházení haváriím a mimořádným událostem (např. povodním)



Plošné mechanismy ochrany

- chráněná území
- území chráněné před nepříznivými vlivy činnosti



Kategorizace subjektů a objektů

- odstupňovaná ochrana i povinnosti (zejména provozovatelů, vlastníků)
- podle vlivu na životní prostředí; podle potřeby ochrany atd.

Nástroje: bližší charakteristika (2)



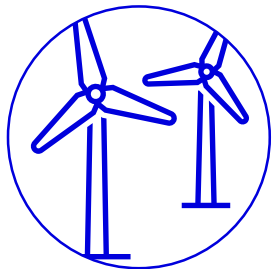
Administrativní nástroje

- řízení, procesy a postupy orgánů veřejné moci
- také veřejnoprávní smlouvy



Zákazy a příkazy

- též výjimky (zpravidla na základě poměrování zájmů)



Limity a požadované technologie

- emisní (znečišťování); imisní (znečištění)
- BAT; zakázané technologie
- až charakter cílů

Nástroje: bližší charakteristika (3)



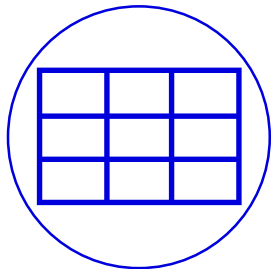
Sankční nástroje a odpovědnostní vztahy

- všechny druhy odpovědnostních vztahů: speciální odpovědnost za ekologickou újmu
- speciální kontrolní orgány včetně kontroly strážemi



Pravidla pro odstraňování protiprávních vztahů

- „není“ původce \Rightarrow odpovědnost státu vs. odpovědnost vlastníka věci
- stará důlní díla a ekologické zátěže, černé skládky atd.



Koncepční nástroje

- povinné/nepovinné
- ne/závazné pro rozhodování v konkrétní věci

Soukromoprávní nástroje

- **využití vlastnického práva**
 - stát jako vlastník (blíže dále: přímé aktivity k ochraně ŽP)
 - neposkytnutí pozemku k uskutečnění „škodlivého“ záměru (srov. např. zákon č. 498/2012 Sb.)
 - soukromé rezervace
- **sousedské vztahy**: ochrana před imisemi
- **závazky z deliktů** (specifika např. u ochrany zdrojů pitné vody); odpovědnost za škodu způsobenou vybranými živočichy

- ⇨ podrobněji podzim 2022

Metoda právní regulace

Poník Beruška se pro sousedy stal noční můrou. Spor s chovatelkou řeší soudy

19.2.2019



Zuzana Kyselová

Reportérka

Napište mi



Sousedský spor týkající se chovu poníka na zahradě v Holubově na Českokrumlovsku řeší soud. Spor cvičí i s veřejným míněním ve vsi, řada lidí nechápe, jak může miniponík někomu vadit.



Přibývá stížností na zápach, zákon ale neuvádí žádné limity. ‚V minulosti se neosvědčily,‘ říká ministerstvo

Zápach z čističky odpadních vod na pražském Císařském ostrově obtěžuje obyvatele Prahy 7 již více než dvacet let. Mluvící Pražských vodovodů a kanalizací Tomáš Mrázek Radiožurnálu řekl, že čistička splňuje všechny zákonné předpisy. Zákon, který by limitoval jeho intenzitu ale neexistuje.

Praha 8:58 15. září 2019



Nástroje nepřímé regulace

Konec skládkování bude až v roce 2030, rozhodla sněmovna. Za odpad se ale budou zvyšovat poplatky

ČTK
18. 9. 2020 12:36 • 3 min čtení



Poslanci zamítli požadavky na dřívější zákaz skládkování. Autor - Shutterstock

– **přímá regulace**

- § 40 zákona o odpadech: zákaz ukládání využitelných odpadů na skládku

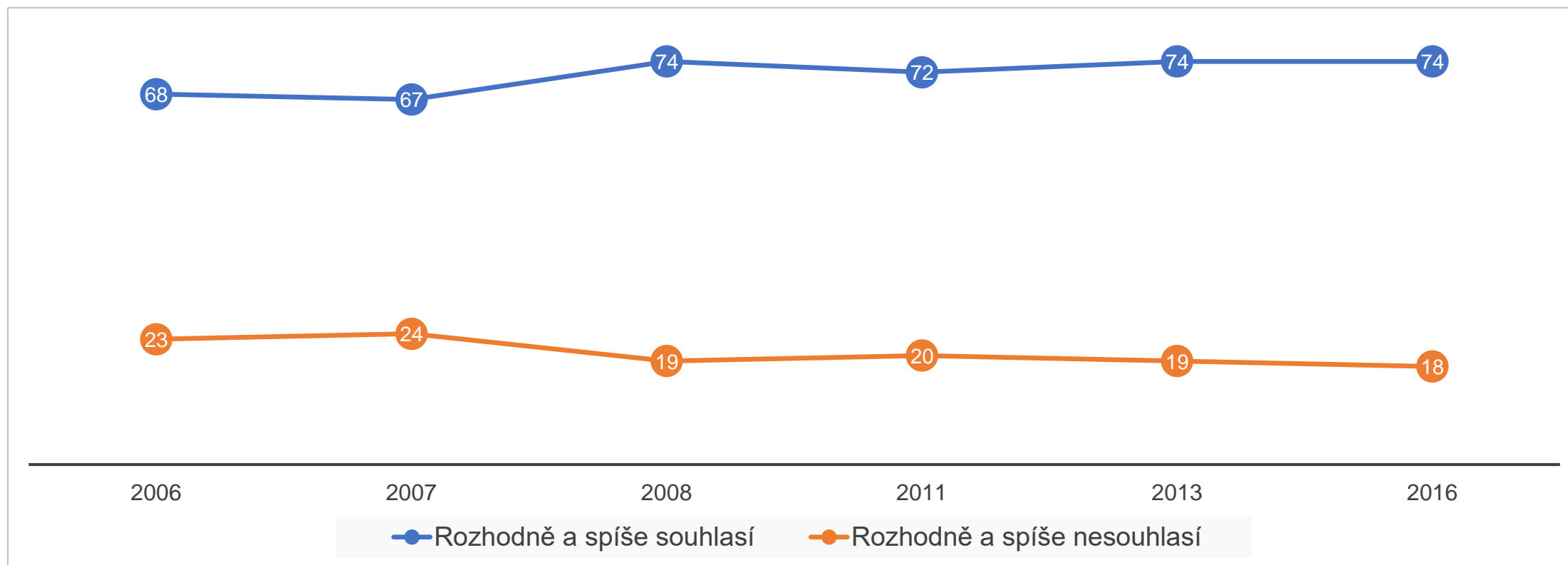
– **nepřímá regulace**

- § 157 zákona o odpadech ve spojení s přílohou č. 12: [tzv. třídící sleva](#)
- blíže přednáška č. 11

Nástroje nepřímé regulace (2)

CVVM. Postoje k ochraně životního prostředí a jejímu financování.

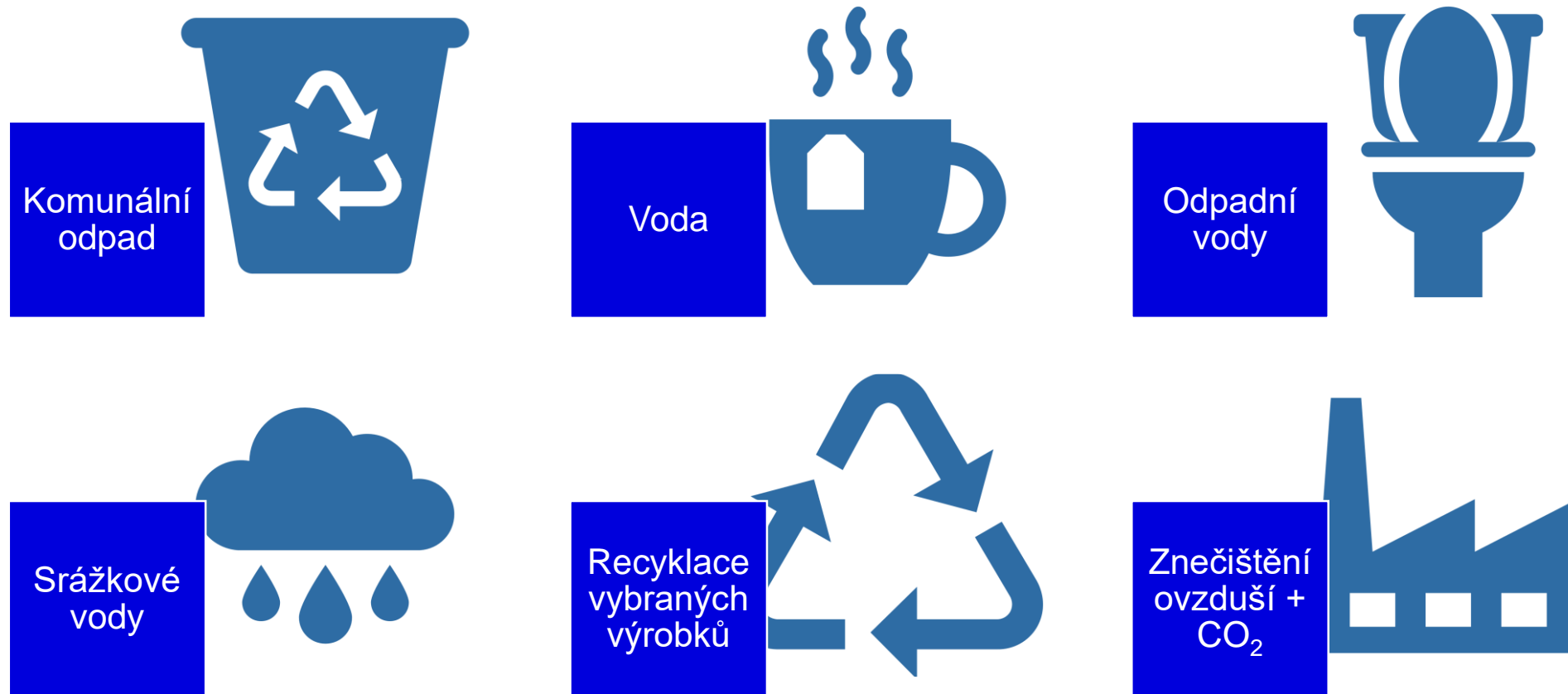
Otázka: Vláda musí omezovat znečišťování ŽP, ale jeho ať to nestojí žádné peníze.



Nástroje nepřímé regulace: charakteristika

- **možnost volby:** zejména ekonomické nástroje
 - srov. §§ 31 až 33 ZŽP: poplatky za znečišťování; finanční zvýhodnění; fondy životního prostředí
- ⇒ podrobně podzim 2022
- **funkce**
 - motivační
 - internalizační
 - akumulační/fiskální (už před rokem 1989)
- **druhy**
 - pozitivní stimulace
 - negativní stimulace
 - smíšená stimulace (úlevy z poplatků, daně)

Nástroje nepřímé regulace: víte, kolik?



Dobrovolné nástroje

- nad rámec zákonných požadavků
- **iniciované státem vs. jednostranné závazky**
 - environmentální řízení (EMAS, ISO 14001), označování ekologicky šetrných výrobků, dobrovolné závazky znečišťovatelů
- **osvětové**
 - zdůrazněna také ve Státní politice životního prostředí
 - srov. § 16 ZŽP
 - environmentální vzdělávání, výchova a osvěta [§ 13 zákona InfoŽP]



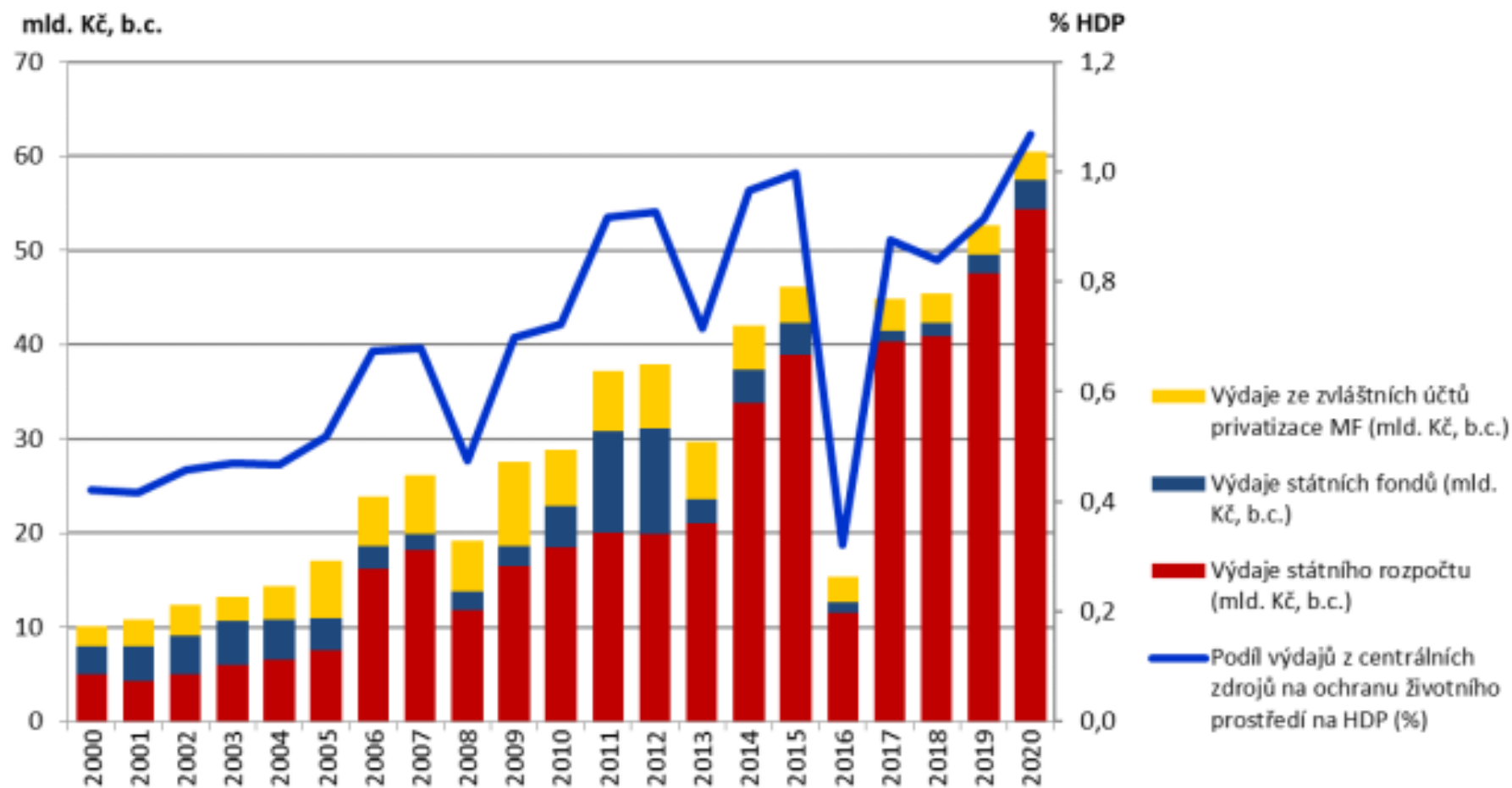
Hrajina

MENDELU Vzdělávací

Všichni (E)

Tato aplikace je pro vaše zařízení dostupná

Veřejné výdaje na ochranu životního prostředí z centrálních zdrojů v ČR [mld. Kč, % HDP, b.c., s.c. roku 2015], 2000–2020



[Zpráva o životním prostředí ČR 2020](#), s. 270.

Přímé aktivity státu

- srov. čl. 7 Ústavy: „Stát dbá o šetrné využívání přírodních zdrojů a ochranu přírodního bohatství.“
 - i. péče o chráněná území, státní lesy či kulturní památky
 - ii. odstraňování protiprávních stavů
 - iii. kompenzace za omezení vlastnického práva
 - iv. environmentálně ohleduplné veřejné zakázky
 - v. dotační programy

Principy

- základní myšlenky (ideje), ze kterých právo nebo jeho ucelená část (odvětví) vychází
- vyjadřují určité hodnoty a cíle
- východiska právní úpravy a interpretační vodítka
- řada z nich vyjádřena v ZŽP (zejména § 6; §§ 11 až 13; § 31)

Principy: přehled



Nejvyšší hodnoty



Prevence



Předběžné opatrnosti



Trvale udržitelného rozvoje



Přípustné míry znečišťování/únosného zatížení území



Komplexní a integrované ochrany



Znečišťovatel platí (odpovědnosti původce)



Odpovědnosti státu



Účasti veřejnosti na ochraně ŽP

Principy (2)

– **trvale udržitelný rozvoj**

- § 6 ZŽP: Trvale udržitelný rozvoj společnosti je takový rozvoj, který současným i budoucím generacím zachovává možnost uspokojovat jejich základní životní potřeby a přitom nesnižuje rozmanitost přírody a zachovává přirozené funkce ekosystémů.

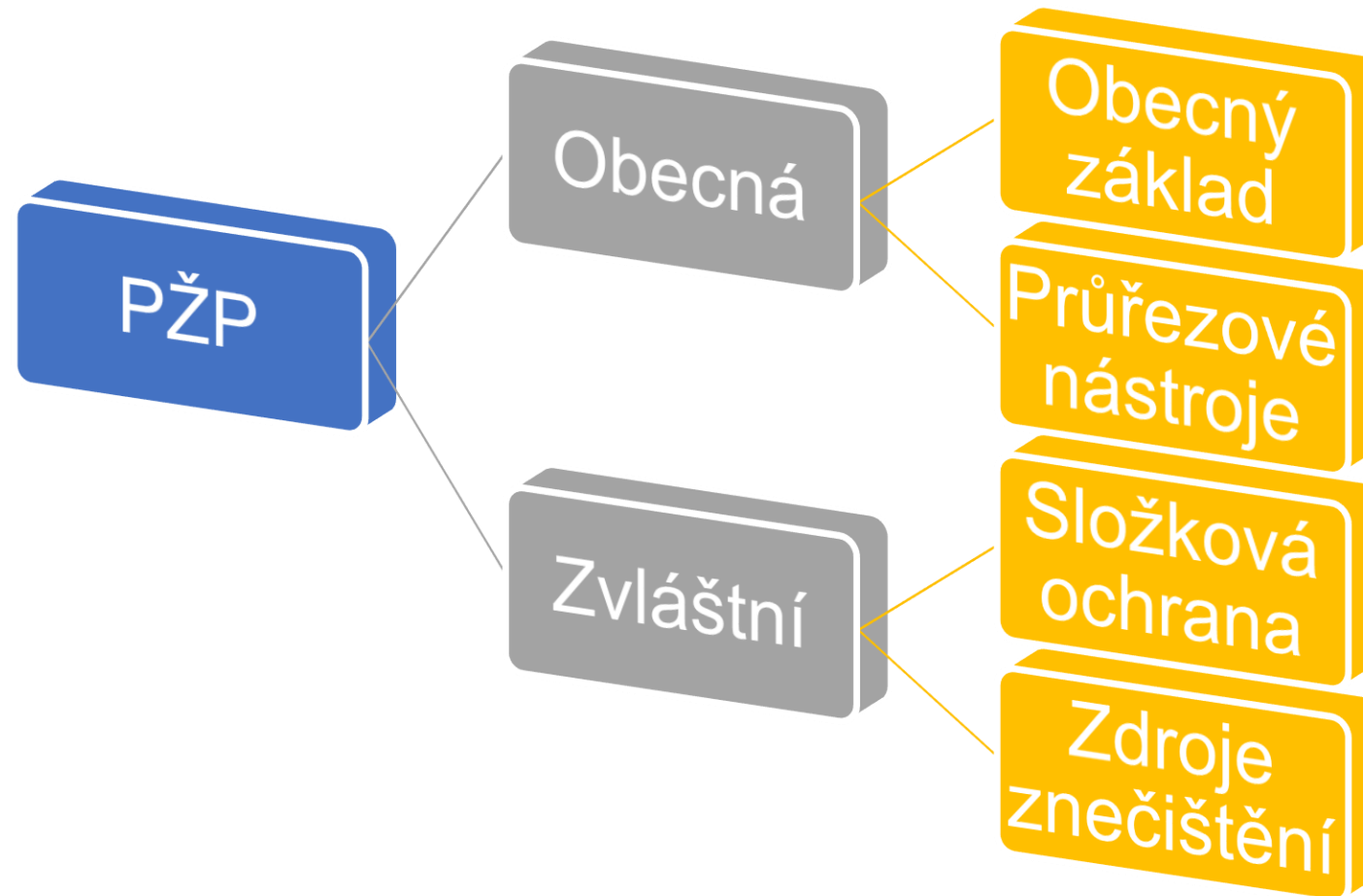
– **předběžná opatrnost**

- § 13 ZŽP: Lze-li se zřetelem ke všem okolnostem předpokládat, že hrozí nebezpečí nevratného nebo závažného poškození životního prostředí, nesmí být pochybnost o tom, že k takovému poškození skutečně dojde, důvodem pro odklad opatření, jež mají poškození zabránit.
- před neznámými riziky vs. známými nepříznivými důsledky (prevence)

Principy (3)

- § 11 ZŽP: Území nesmí být zatěžováno lidskou činností nad míru únosného zatížení.
- § 12 ZŽP: Přípustnou míru znečišťování životního prostředí určují mezní hodnoty **stanovené zvláštními předpisy**; tyto hodnoty se stanoví **v souladu s dosaženým stavem poznání** tak, aby nebylo ohrožováno zdraví lidí a aby nebyly ohrožovány další živé organismy a ostatní složky životního prostředí.
- Mezní hodnoty musejí být stanoveny s přihlédnutím k možnému **kumulativnímu působení** nebo spolupůsobení znečišťujících látek a činností.

System práva životního prostředí



Obecná část PŽP: podzim 2022

- **obecný základ**
 - Ústava a LZPS
 - zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí (rámcový)
 - zákon č. 123/1998 Sb., o právu na informace o ŽP
 - organizační: např. kompetenční zákon (jaro 2022)
- **průřezové (horizontální)**
 - zákon č. 100/2001 Sb., posuzování vlivů na životní prostředí
 - zákon č. 76/2002 Sb., o integrované prevenci
 - zákon č. 183/2006 Sb., stavební zákon
- předpisy upravující odpovědnostní vztahy (vztah k jiným právním odvětvím: zejména správní právo)

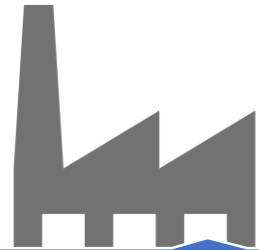
Zvláštní část PŽP: jaro 2022

- **složkové předpisy (mj.)**
 - zákon č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší
 - zákon č. 254/2001 Sb., o vodách
 - zákon č. 289/1995 Sb., o lesích
 - zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu
- o ochraně **před zdroji** a činnostmi ohrožující ŽP, resp. o ochraně životního prostředí **v rámci různých činností**
 - zákon č. 541/2020 Sb., o odpadech
 - zákon č. 263/2016 Sb., atomový zákon
 - zákon č. 44/1988 Sb., horní zákon
 - nařízení o přeshraniční přepravě odpadů

Program výuky na jaře 2022



Subjekty



Ovzduší



Klima



Voda



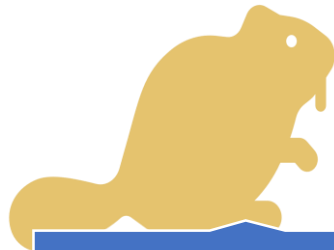
Půda



Lesy



Příroda



Živočichové



Chov zvířat



Odpady



Chemické látky



Ionizující záření

Mezinárodní prameny

- zejména **mezinárodní úmluvy**
 - Vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, jsou součástí právního řádu; stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva [čl. 10 Ústavy]
- **obyčeje**: např. zákaz poškozování ŽP přesahující hranice států (Trail Smelter)

Mezinárodní prameny (2): oblasti

- **práva veřejnosti** (Aarhuská úmluva)
- ochrana moří a vodních toků (Úmluva OSN o mořském právu)
- **ovzduší, ozónová vrstva a klima** (Rámcová úmluva o klimatických změnách, Vídeňská úmluva o ochraně ozónové vrstvy)
- **příroda a biodiverzita** (CITES, Ramsarská úmluva atd.)
- odpady (Basilejská úmluva o kontrole pohybu nebezpečných odpadů)
- **chemické látky a ionizující záření**
- ⇨⇨ blíže jednotlivé přednášky

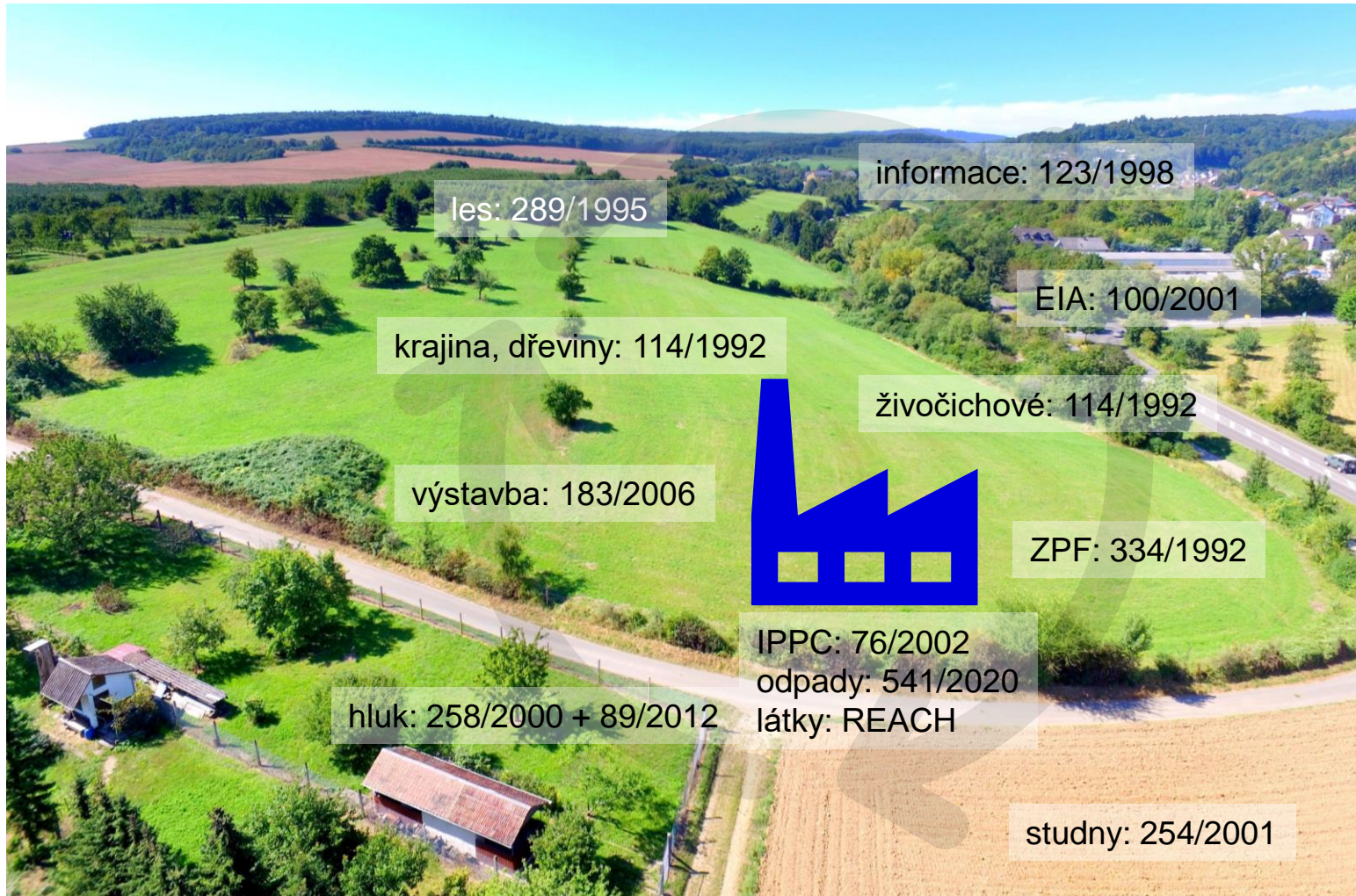
Prameny EU

- **velmi silně ovlivňují vnitrostátní právo**
 - EU také stranou řady mezinárodních smluv
 - nelze-li ochrany ŽP uspokojivě dosáhnout na úrovni států
- **primární právo:**
 - čl. 191 SFEU: Politika Unie v oblasti životního prostředí je zaměřena na vysokou úroveň ochrany, přičemž přihlíží k rozdílné situaci v jednotlivých regionech Unie.

Prameny EU: sekundární právo

- **nařízení**
 - zajišťují jednotnost (není vždy žádoucí: viz výše)
 - implementace mezinárodních závazků
 - mj. přeprava odpadů, nakládání s chemickými látkami
- **směrnice**
 - závazné cíle: nezbytná implementace
 - ostatní oblasti
- **rozhodnutí**
 - individuálně závazné

Vztahy předpisů



A z čeho studovat?

